

Programrapport

Programmets namn:

Masterprogram i biblioteks- och informationsvetenskap, distansutbildning

Ladokkod: BMBD120h

Antal högskolepoäng: 120

Årskull: antagna HT 2020

Programansvarig Mikael Gunnarsson

Kommentarer kring svarsfrekvens i studentvärderingen, samt övriga underlag

Studenternas synpunkter på programmet har inhämtats via en *programvärderingsenkät* vid terminsslut våren 2022.

Det finns inget enkelt och samtidigt pålitligt sätt att framställa en förteckning av alla studenter som antagits till utbildningen höstterminen 2020 på, varför en enkät inte har kunnat riktas till alla (och endast) de studenter i aktuell grupp som den här utvärderingen avser. Samtidigt är det ett flertal av dessa studenter som inte påbörjat sista terminen än, kanske inte ens sista året, varför programansvarig därmed bedömer att sådana svar också skulle ge en skevhet i svaren och enkäten en mycket låg svarsfrekvens.

Enkäten har därför distribuerats till alla studenter som antagits till utbildningens sista kurs våren 2022, vilke tinnefattar 32 studenter som antogs hösten 2020. Totalt 45 studenter antogs HT22 till utbildningen.

19 av dessa 32 studenter har besvarat enkäten, 22 totalt, av de som antogs till kursen oavsett om de började 2020 eller tidigare (om vi utgår från att deras lämnade uppgifter är korrekta m a p när de började). Det ger ett bortfall på 36 % av den

egentliga målgruppen för enkäten. Programansvarig bedömer att tillskottet av 3 svarande som egentligen hör till tidigare studentkullar ändå bidrar med värdefull input, varför deras svar ingår i underlaget.

I jämförelse med *kursvärderingar* som tidigare gjorts med samma grupp studenter (och som tillika ingår i analysens underlag) har vi ändå en betydligt bättre svarsfrekvens för programvärderingen. För kursvärderingar ligger svarsfrekvensen aldrig över 33 %. Analysen av enkäten kommer dock att göras för alla 22 enkätsvar, eftersom uppgiften att korstabulera och identifiera vilka de 3 studenterna är bedöms allt för tidsödande.

Kursrapporter är relativt enkla att lokalisera för kurser från hösten 2020 och framåt, om kursansvarig följt anvisningarna och arkiverat flera kopior av rapporterna på olika platser i Arkivet i de fall kurserna givits för flera studentgrupper. Kursrapporter förefaller saknas för *Användare och informationspraktiker*, *Forskningsmetoder* och några valbara kurser.

Den här programrapporten tagits fram av programansvarig med ovan nämnda underlag. De löpande programgruppsmöten som regelbundet äger rum har också fungerat som input, tillsammans med studentsynpunkter som kommit fram via möten med studenter i Zoom.

Analys av:

Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet

Ett tillfälle till (delvis formativ) muntlig kursvärdering av de första två kurserna har tidigare erbjudits vid träffen i november den första terminen, men på grund av COVID-19 har en sådan inte kunnat genomföras. Härutöver stämmer flera kursansvariga av med studenterna under pågående kurs i mer informell form, samtidigt som programansvarig mer eller mindre regelbundet arrangerat så kallade "öppna rum" i Zoom för att fånga upp studentintryck. Dessa har dock inte varit så välbesökta. Studenterna uppmanas att kontakta kurs- eller programansvarig eller studierektor med synpunkter. Tidigare har en kortare muntlig programvärdering kunnat genomföras i anslutning till slutseminarier för masteruppsatserna, men på grund av COVID-19 har dessa genomförts i Zoom vid skilda tidpunkter och någon muntlig uppsummering har

inte kunnat göras. Programansvarig upplever muntliga kursvärderingar under utbildningens gång som potentiellt värdefulla, men svåra att arrangera med tanke på distributionsformen och att studenterna under andra terminen läser olika kurser.

Träffarna i Borås är tänkta att utgöra möjligheter för studenterna att träffa både varandra och lärarna i kurserna och på så vis kunna leda till ökad delaktighet i utbildningen. Som en ersättning för dessa träffar nu i pandemitider äger i stället kommunikation mellan studenter rum i sociala medier. Utbildningsanordnare överlag kan förstås inte styra över de möjligheterna och har heller ingen insyn i vad som sker där, eller vilka studenter som eventuellt exkluderas från de samtalen.

Studenterna har rätt att ha studentrepresentanter i sektionens ”programråd” och masterstudenter från den här kursomgången har inbjudits att delta, men ingen student har antagit erbjudandet.

Studenternas prestation, genomströmningstendenser

Under den här rubriken förväntas förstås en uppgift om hur stor andel av den studentgrupp som påbörjade utbildningen hösten 2020 som har avslutat utbildningen med alla kurser godkända och klara och är behöriga att ta ut en examen. Av flera skäl är det alldeles för svårt och tidsödande att med säkerhet fastställa sådana uppgifter. Det enda vi kan göra är att räkna antalet studenter som påbörjade utbildningen HT2020 och faktiskt har tagit ut en examen. **14 studenter av de 45 som påbörjade utbildningen har tagit ut en examen.** Utan en grundlig undersökning av varje individ kan vi dock inte veta under vilka premisser det skett. Klart är att programansvarig också identifierat minst en student som är behörig att ta ut en examen, men som av någon anledning inte gjort det. Antalet bör alltså egentligen justeras uppåt något. Det är i alla fall tre ytterligare studenter som godkänts på examensarbetet.

Mot denna bakgrund kan vi parentetiskt observera att genomströmningen för examensarbetet är 68 % för gruppen i fråga inom ramen för ordinarie examinationstillfälle och ett omexaminationstillfälle. Någon student kan dock medvetet ha valt att inte lämna in för examination vid första tillfället så det framstår inte som olämpligt att räkna in första tillfällets godkända vid andra tillfället direkt efter sommaruppehållet.

Bland de 45 som antogs HT20 så kan 10 studenter identifieras som nollpresterare, eller åtminstone mycket nära att vara nollpresterare. Här finns säkert många olika skäl till att dessa 10 studenter inte presterat något eller i det närmaste ingenting i termer av godkända högskolepoäng utan att heller ansöka om studieavbrott el-

ler studieuppehåll, men i tidigare programrapporter har den här gruppen sorterats bort innan genomströmningen beräknats och vi gör det även här. Det betyder att vi för hela utbildningen kan stipulera en genomströmning om 17/35, dvs 49 %. Intill starten av sista terminen är den i stället 71 %, ett mått som tidigare år har använts i programrapporterna. Motsvarande nivåer har tidigare tagits fram för grupper antagna HT14 t o m antagna HT19 och årets nivåer är markant bättre. Vad som eventuellt kan skilja är hur den justerade nivån 35 fastställs. För HT20 är den rigoröst undersökt, liksom för de två tidigare årskullarna.

Det kan tyckas märkligt att observera en förbättrad genomströmning för en grupp studenter som genomgått nästan hela sin utbildning med pandemirestriktioner och inte haft någon undervisning på plats — campusundervisning som lärare ändå i de flesta fall upplever som mer fruktbar och som studenter i programutvärderingen uttrycker att de saknar. En förklaring kan vara att utbildningen, som annars ofta påbörjas av studenten med intentionen att behålla mer eller mindre av sitt ordinarie förvärvsarbete vid sidan av, nu i stället kunnat ges mer uppmärksamhet. Ser vi till vad studenterna själva uppger om andelen förvärvsarbete och motsvarande i de två tidigare programvärderingarna så bekräftar det inte ett sådant antagande. Det är fortfarande anmärkningsvärt många som arbetar mer än 20 % vid sidan av, dvs över 60 % av studenterna. För förra årets utvärdering, dvs antagna HT19, var det dock endast lite drygt 30 %.

UKÄs/SCBs statistik anger för masterexamen inom samhällsvetenskap en genomströmning på 53 % över fyra år (*Universitet och högskolor. Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå 2017/2018, 2019*, urn:nbn:se:scb-2019-uf20sm1903_pdf, s. 50). Genomströmningen för campus vs distans har en ratio på 0,85 enligt samma statistik, vilket ger en normal genomströmning på 45 % över fyra år.

Innehåll, undervisningsformer, examination och progression

För den här kullen har utbildningen förstås präglats av två år med pandemirestriktioner som först under de sista månaderna i samband med det avslutande examensarbetet har lättats. I många stycken har man tvingats till att strukturera om kursuppläggen mot bakgrund av att några sammankomster i Borås inte kunnat genomföras. Det finns anledning att tro att för de kurser som ändå givits helt på distans tidigare (vilket gäller två obligatoriska kurser) så har det inte haft några betydande konsekvenser, men för såväl lärare som studenter har det präglat främst formerna för studierna.

Studenternas skriftliga programvärdering uppvisar inga markanta skillnader gentemot tidigare år. I stora drag är värderingarna i såväl summativ form som i fritextform likartade, med många positiva omdömen och en del konstruktiv kritik även från de positiva, kritik som främst uppehåller sig vid innehållet i utbildningen och dess relation till inom vilket område studenten önskar arbeta efter genomgången utbildning. Två svarande sticker dock ut som särskilt negativa i en utsträckning vi inte sett tidigare år, med flertalet negativt värderande omdömen om såväl genomförande som innehåll. En av dessa framför också en kritik som programansvarig inte kan minnas att han tidigare mött, i det att studenten anser kraven på examinationerna ”mycket ojämna”. Den andra ytterligt kritiska svarande anser det vara för få tentamina.

Formerna för examination och kriterier för godkänt respektive väl godkänt betyg har alltid varit upp till ansvarig att föreslå och sätta, där visserligen programansvarig och FoU-nämndens utbildningsutskott har att bedöma formernas lämplighet i relation till lärandemålen för varje enskild kurs. Huruvida och i vilken utsträckning nämnda instanser ska styra över examination och kriterier kan diskuteras. I fråga om examensarbeten är det dock en kollegial fråga där vi arbetar med en harmonisering av kriterierna.

Kriterierna i enskilda kurser kan också sannolikt upplevas ligga på olika nivåer beroende på de förkunskaper en student bär med sig och den högskole-/universitetstradition studenten är skolad i. Att ta sig an datavetenskapliga uppgifter torde vara svårt för en litteraturvetare eller forskollärare, och just innehåll i form av studiet av aktuella principer (tekniker, om man så vill) för organisation av samlingar på bibliotek (RDF, XML mm) upplevs av flera som svårt och uppfattas av några som irrelevant. Det sistnämnda vittnar om den marginalisering av betydelsen av samlingarnas organisation och beskrivning till förmån för användarinteraktion som framförallt präglat just folkbiblioteket, men som här och var åter lyfts upp i samband med infrastrukturella och tekniska förändringar.

Att utbildningens innehåll ska motsvara förväntningarna en student har innan utbildningens påbörjats är förstås önskvärt. Vi har dock tidigare år sett exempel på att det inte varit fallet och att studenter blivit glatt överraskade i positiv mening. Vad det handlar om är i mångt och mycket i vilken utsträckning studenten tagit sig tid för att studera utbildningsinformation i form av t ex utbildningsplan i förväg. För den här gruppen är utfallet på en sådan fråga i programvärderingsenkäten betydligt mer spretig än tidigare år. Precis som tidigare år är typfallet 4 på en skala från 1 – 5 på frågan om innehållet motsvarade förväntningarna, men också tre fall av 1, vilket vi inte sett för de två tidigare årskullarna. Här kan man förstås som svarande förstå uttrycket ”innehåll” som innehållets karaktär eller innehållets kvalitet och det finns anledning att tro att kanske de två ovan omtalade kritiska studenterna förstår det i

den senare meningen, eftersom de två markerat just 1.

Utbildningen innehåller några få kurser som uttryckligen har krav på förkunskaper från tidigare kurser (metodkursen, examensarbetet samt vissa valbara kurser) trots att det skapar administrativa svårigheter. Av studenternas svar att döma så kan de dock i de flesta fall se en progression i fråga om hur dessa kurser knyter an till tidigare kursers utvecklade kunskaper och färdigheter. Ett undantag utgör de två ovan omtalade kritiska studenternas svar, men i övrigt är det likt tidigare år hur studenter uppfattar progressionen.

Forskningsanknytning

Ambitionen att forskningsanknyta programmet tar sig flera olika uttryck. Utbildningen anknyter till huvudområdet biblioteks- och informationsvetenskap, som också är det forskningsområde som flera av lärarna i programmet har sin forskarutbildning från och som är den ämnesmässiga grunden för en komplett akademisk miljö vid Högskolan i Borås. En stor andel av lärarna i masterprogrammet är själva aktiva som forskare. Endast disputerade lärare (ofta docentkompetenta) fungerar som kursansvariga och examinatorer för de obligatoriska kurserna. Kursmålen i flera av kurserna lyfter fram forskningsanknytning och kurslitteraturen är i flera fall vetenskaplig primärlitteratur. Från första kursen i programmet övar studenterna sig i att söka och läsa vetenskapliga artiklar och flera av kurserna innefattar skrivande av akademiskt präglade texter och genomförandet av egna mindre studier av systematisk karaktär. Genom föreläsningar, kurslitteratur, egensökt litteratur och examinationsuppgifter kommer alltså studenterna i kontakt med områdets vetenskapliga grund och metoder, och övar sig i att ta sig an problem med ett vetenskapligt angreppssätt. Detta bör komma till uttryck i de flesta kurser och inte minst i den avslutande uppsatskursen, där studenterna förväntas vara självständigt reflekterande, ha förmåga till problemformulering och kritiskt kunna analysera och tolka empiriska utfall.

Inte desto mindre antyder den rapport som bedömargruppen från högskolans ämnesutvärdering lämnade våren 2021 att de examensarbeten som medlemmarna fått läsa (genomförda under läsåret 2019-2020) är bristfälliga med avseende på internationella forskningsutblickar. Ett förhållande som dock kan ha att göra med det begränsade och slumpmässiga urvalet av examensarbeten. Programansvarig har inte fått omdömet exemplifierat.

Bilden av hur studenterna i enkäten säger sig ”ha fått en god bild av vilka forskningsområden som finns inom biblioteks- och informationsvetenskap” och hur forsk-

ningen bedrivs är tillfredsställande. Det kan dock understrykas att det faktum att studenterna vanligen inte kommer till utbildningen med tidigare studier i biblioteks- och informationsvetenskap och att huvudområdet särskilt ur ett internationellt perspektiv är mångvetenskapligt gör att flera aspekter på forskning helt enkelt inte kan ges utrymme inom ramen för de 45 hp kurser som inte tillhör kategorin valbara kurser, metod, professionsorienterade kurser samt examensarbete. Exempelvis kan de 15 hp kunskapsorganisation som erbjuder endast huvudsakligen beakta grundläggande färdigheter och kunskaper samt nutida utvecklingsinitiativ.

Resurser

Antalet arbetstimmar som allokerats för utbildningens kurser uppgick 2020-2022 enligt tjänstefördelningsverktyget TFUs uppgifter till 3404 lärartimmar fördelat på lärare och doktorander enligt de principer som *controllers* använder vid beräkning, som av outgrundliga skäl blir högre på det viset än om programansvarig själv gör urvalet av data. Uppgiften är egentligen ganska ointressant i sig, men motsvarar en lärares oupphörliga heltidsengagemang i undervisningen på programmet, givet att denne inte gör någonting annat alls inom sin tjänst.

86 % av undervisningen (inkluderat handledning av examensarbete och examination) genomförs av lektorer, docenter eller adjunkter (20 % av adjunkter), medan professorer endast svarar för ca 6,5 %. Övrig tid handlar om externa resurser och doktoranders institutionstjänstgöring. Även på den här punkten skiljer sig programansvarigs beräkningar förra året från *controllers* beräkningar som ger en lägre andel lektorer och docenter, vilket sannolikt beror av att *controller* räknar in valbara kurser som ofta genomförs av adjunkter.

Akademins ekonomiska uppföljningsmodell antyder att kostnaderna i form av arbetstid är för höga i relation till de sk "helårsstudenter" och "helårsprestationer" som utbildningen genererar till högskolan, vilket får antas bero på utbudet av valbara kurser och tid för handledning och examination av examensarbeten. Programansvarig uppfattar också att den här tvåårsperioden i realiteten har fordrat än mer lärararbetstid p g a de anpassningar som fordrats för pandemisituationen och byte av lärplattform från PingPong till Canvas.

Användbarhet och förberedelser för arbetslivet

Inom ramen för utbildningen erbjuds alla studenter en ”mentor” i något som in-ternt kallas ”mentorsprogrammet”. En mentor är en yrkesverksam i någon verk-samhet med anknytning till utbildningens huvudområde som studenten är tänkt att ha löpande kontakt med under utbildningens gång. Syftet är att under systematiska former ge studenten en insyn i professionernas verksamheter och samtidigt ge pro-fessionsföreträdare en insyn i utbildningen. Som en följd av pandemirestriktionerna har programmet inte kunnat genomföras för den här kullen.

En annan systematisk åtgärd för att knyta utbildningen till adekvata professioner är institutionens programråd, där regelbundna möten sker med studentrepresentanter, lärarrepresentanter, professionsföreträdare och programansvariga, för att diskutera utbildningens inriktning och utveckling. Tyvärr har det saknats studentrepresenta-tion från mastergruppen.

Under utbildningens tredje termin ges en kurs med benämningen *Projekt i kultur-och informationsverksamheter* där studenten mer ingående ska studera hur ett pro-jekt har genomförts i en vald profession och syftar till att i någon utsträckning kompensera för en renodlad praktik (som efterfrågas av några röster). Att döma av studenternas värdering av dess vikt för utbildningen (i enkäten) tycks den kanske inte motsvara studenternas bild av vilka kurser som är användbara för arbetslivet, om vi antar att det är utgångspunkten för svaret på frågan om kursers ”värde” i utbildningen – men uppskattningen av den är högre än för tidigare programutvär-deringar. Kursen har tidigare år rönt en hel del kritik och i studenternas program-värdering har den ställts emot mentorsprogrammet, som man då menat utgör en bättre möjlighet att anknyta till professionerna än vad projektkursen gör. För den här gruppen har dock inte mentorsprogrammet funnits att jämföra med. Kursens syfte i relation till utbildningens mål har varit att ”kunna planera, genomföra och utvärdera projekt med bäring på utveckling av informationsresurser, informations-och/eller kulturtjänster”. Inför starten HT23 planeras dessa inslag att integreras i en större kurs med fokus på att genomföra ett faktiskt projektarbete i samverkan med professioner (inte nödvändigtvis bibliotek).

Ett antal fritextsvar i programvärderingen vittnar annars om en önskan om att ut-bildningens innehåll skulle vara i högre grad direkt förberedande för arbete på främst folkbibliotek (eller skolbibliotek). En valbar kurs med benämningen *Folk-bibliotek och aktivt medborgarskap* framhålls som särskilt värdefull (av 4 studen-ter). Det finns annars också några uttryckliga vittnesbörd om att studenter upplever att de tycker sig ha lärt sig användbarheter för yrkeslivet, medan några uttrycker motsatsen.

Långt ifrån alla uttrycker dock att de sökt utbildningen för att arbeta på folkbibliotek, och det har heller aldrig varit institutionens syfte att skapa en ren yrkesutbildning. Institutionens kandidatutbildning inom samma ämne erbjuds också på distans med en profil som ligger folkbibliotek närmre. Det finns dock anledning att tro att för de som är behöriga att söka utbildning på avancerad nivå framstår det som mer attraktivt med två år på distans än med tre år på distans.

Övrigt

Vid utbildningens uppstart varje höst görs en informell inventering, av vilken utbildningsbakgrund de studenter som börjar utbildningen har med sig. Fördelat på utbildningsområden ("utbildningsområden" i enlighet med Regeringens nomenklatur, inte Högskolans i Borås provinsiella mening) visar det alltid på en dominerande övervikt för *Humaniora* men vanligen också ett flertal med någon form av lärarutbildning (utbildningsområde *Undervisning*).

Utbildningens innehåll får till största delen karaktäriseras som hemmahörande inom *Samhällsvetenskap*, men också med inslag av *Naturvetenskap* (om vi räknar Informatik/Data- och systemvetenskap samt Matematik dit, vilket vanligen görs).

Här finns en motsättning på så vis att det är svårt att planera utbildningen när det inte är klart vilka förkunskaper man kan räkna med att studenterna har med sig och därmed kunna möta upp med kursinnehåll som verkligen ligger på avancerad nivå.

Eventuella förslag till förändringar

För om antagningen hösten 2022 befinner sig utbildningen i en stegvis revideringsprocess. Det första steg som tagits är att splitta metodkursen i två delar för att komma ifrån olägenheterna med att 15-poängskursen placerats direkt före examensarbetet och för några studenter därmed tvingat fram ett studieuppehåll eftersom behörighet saknats.

Ett utbildningsprogram på avancerad nivå har att förhålla sig till ett antal lärande-

mål som är såväl nationella som lokala, där de senare preciseras i utbildningsplanen. För att dessa lokala mål ska kunna formuleras på ett tillräckligt djup kan det argumenteras för att alla studenter bör följa samma kurser och att därmed valbara kurser inom ramen för en sammanhållen utbildning om endast två år utan krav på förkunskaper inom huvudområdet bör ersättas av obligatoriska kurser. En sådan förändring är på gång inför antagning HT23, också till dels på grund av ekonomiska hänsynstaganden. Det öppnar också för inklusionen av nya kurser i utbildningen.